

19.03.2025

KURUL KARARI

Başvuru Numarası : 2024/485
Toplantı Tarihi/Sayısı : 11.02.2025/239
Karar Numarası : 2025/74
Başvuran : A.B.
Başvuran Vekili : -
Adres : -
Muhatap Kurum/Kişi : Antalya Valiliği İl Milli Eğitim Müdürlüğü
Muhatap Adres : -

I. BAŞVURU KONUSU

1. Başvuru, başvuranın pedagojik formasyon eğitimi kapsamında uygulama öğrencisi olarak gittiği okulda derslere girmesinin sakalı dolayısıyla engellendiği ve bu durumun din ve inanç temelinde ayrımcılık teşkil ettiği iddiasına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuran başvuru dilekçesinde özetle:

a. Akdeniz Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Rus Dili ve Edebiyatı Bölümünde ... sınıf öğrencisi olduğunu, öğretmen olabilmek için pedagojik formasyon eğitimi aldığını, bu eğitim kapsamında dört öğrenci arkadaşı ile birlikte ... Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesinde (... MTAL) görevlendirildiğini, kendilerinden sorumlu uygulama öğretmeni olarak Z.K.'nin belirlendiğini,

b. 28/2/2024 tarihinde uygulama öğretmeni Z.K. ve Okul Müdürü E.E. tarafından sakalı nedeniyle okula alınmayacağı ve derslere giremeyeceğinin belirtildiğini, kendisinin inancı gereği sakal bıraktığını, mevzuatta sakalı ile derse girmesini yasaklayan bir hüküm olmadığını, sakalı nedeniyle derslere alınmamasının ayrımcılık teşkil ettiğini adı geçen öğretmenlere bildirdiğini, sakalı nedeniyle derse alınmayacağı kendisine yazılı olarak tebliğ edilmesini istediğini, bunun üzerine kaba ve tehditkar bir tutumla karşılaştığını, okul polisi marifetiyle okul binasından uzaklaştırıldığını, bir daha okula alınmadığını, olaydan sonraki gün uygulama öğretmenin hiçbir uygulama öğrencisini kabul etmeyeceğine dair bir mesaj gönderdiğini, durumun sebebini sormasına rağmen herhangi bir cevap alamadığını,

c. Bunun üzerine öğrenim gördüğü Akdeniz Üniversitesi Edebiyat Fakültesine ve Antalya İl Milli Eğitim Müdürlüğüne başvurduğunu, İl Milli Eğitim Müdür Yardımcısı tarafından dersin kendisine özel olarak iptal edildiğinin ve bu dersi alamayacağı bildirildiğini, pedagojik formasyon eğitiminin yürütülmesinden İl Milli Eğitim Müdürlüğü ve Akdeniz Üniversitesinin müştereken sorumlu olduğunu, bu eğitim kapsamında öğrencilere devamsızlık hakkı tanınmadığını, dersleri alamaması durumunda üniversiteden mezun olmayacağını belirterek din ve inanç temelinde ayrımcılığa uğradığını iddia etmektedir

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

3. Muhatap Antalya İl Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından Kurumumuza iletilen görüş yazısında ilgili öğretmen Z.K. özetle:

a. 21/2/2024 tarihinde Akdeniz Üniversitesi Rus Dili ve Edebiyatı Bölümü öğretim elemanı F.D. vasıtasıyla kendisine uygulama öğrencisi tanımlandığını öğrendiğini, kendisine bir tebliğ olmadığını ancak 26/2/2024 tarihinde öğrencilerle tanışabileceğini belirttiğini, başvuran ve diğer dört öğrencinin bu tarihte okula geldiğini ve öğrencilerle tanıştığını, bu esnada öğrencileri Müdür Başyardımcısı M.K. ile tanıştırdığını, öğrencilerin M.K. tarafından Uygulama Öğrencilerinin Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Eğitim Öğretim Kurumlarında Yapacakları Öğretmenlik Uygulamasına İlişkin Yönerge (Yönerge) kapsamında bilgilendirildiğini, öğrencilerle iletişim sağlanabilmesi için bir WhatsApp grubu kurulduğunu, öğrencilerin kendisinin haftalık ders programına uygun şekilde ders planlamalarını yaptıklarını ve bu grupta paylaştıklarını,

b. 28/2/2024 günü gelmesi planlanan iki öğrenci ile başvuran A.B.'nin de okula geldiğini, ilgili Yönergede yalnızca iki öğrencinin derse girebileceği hususunun yer alması ve WhatsApp grubundaki plana göre o gün başvuranın dersinin olmaması nedeniyle başvurana ders günü olmadığını belirttiğini, mevcut durum ile ilgili Müdür E.E.'nin odasına gidildiğini, E.E.'nin başvurana sakın bir şekilde mevzuattaki kuralları anlattığını ancak başvuranın *"Ben derse girerim, zorla da girerim. Gelin beni sınıftan çıkarın."* diye bağırdığını ve kendisine de hakaret ettiğini, bu şekilde agresif hareketler sergileyerek ve bağırarak okuldaki öğrencileri, otel çalışanlarını ve diğer misafirleri rahatsız ettiğini, ardından okul polis memuru tarafından uyarıldığını, ancak onu da dikkate almadığını,

c. Bu olaylar üzerine kendisinin diğer iki öğrenci ile birlikte derse girdiğini, başvuranın da arkalarından gelerek derse girdiğini, durumu diğer öğrencilere belli etmemek için derse normal bir şekilde devam ettiğini, zil çaldıktan sonra başvuranın kendisine gelen bir telefonla okuldan ayrıldığını ve kendisi ile bir daha iletişim kurmadığını, 1/3/2024 tarihinde ise başvuranın iletişim için kurulan WhatsApp grubundan ayrıldığını, kendisinin veya okul yöneticilerinin hiçbir şekilde başvuranın dini değerleri ya da inancı ile ilgili bir söylemde bulunmadığını belirtmiştir.

4. Muhatap Antalya İl Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından Kurumumuza iletilen görüş yazısında Okul Müdürü E.E. özetle:

a. 26/2/2024 tarihinde Müdür Başyardımcısı M.K., Danışman Öğretmen Z.K. ve ilgili uygulama öğrencilerinin rutin bir toplantı yaptığını, yapılan toplantıda ilgili mevzuat hükümlerinin öğrencilere hatırlatıldığını ve okul hakkında genel bilgi verildiğini,

b. 28/2/2024 tarihinde Müdür Başyardımcısı tarafından başvuran ile ilgili durumun kendisine telefonla bildirildiğini ve başvuran ile uygulama öğretmenin odasına geldiğini, burada kendisi tarafından başvurana Yönerge'nin ilgili maddelerinin hatırlatıldığını,

c. Yönerge'nin 6'ncı maddesinin on birinci fıkrasına ve 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (e) bendine göre sınıfta aynı anda iki öğrenci olacak şekilde derslerin yapılabilceğini ve bu kapsamda bir planlama yapıldığını, başvuranın ise kendisi için belirlenen günün dışında bir günde derse geldiğini, bu sebeple başvuranın kendisi için belirlenen günde derse gelmesi gerektiğinin ve derslere gelirken de herkesin kurallara uymak zorunda olduğunun hatırlatıldığını, başvuranın ise *"derse bugün geldim ve bugün, bu şekilde gireceğim."* şeklinde bir beyanda bulunduğunu, başvurana öğretmenin ders

programına uygun olarak yapılacak planlama doğrultusunda derse gelebileceğinin belirtildiğini, bunun üzerine başvuranın uygunsuz tavır ve davranışlarla bağırarak hakaret ettiğini ve “*Ben derse girerim, zorla da olsa girerim. Gelin beni sınıftan çıkarın.*” ifadelerini kullandığını, Z.K.’nın arkasından giderek derse girdiğini, ilk ders saati sonunda ise okuldan ayrıldığını,

ç. Başvuranın Z.K.’ya karşı kullandığı hakaretvari sözlerden sonra danışman öğretmenin bu görevi yerine getirmek istemediğini, psikolojisinin bozulduğunu belirttiğini ve ilgili öğretmenin görev almak istemediğine dair yazının Antalya İl Milli Eğitim Müdürlüğüne gönderildiğini,

d. Konuya ilişkin bir tutanak tutularak İl Milli Eğitim Müdürlüğüne gönderildiğini, nitekim 12/3/2024 tarihli yazı ekinde gönderilen öğretmenlik uygulama öğrenci listesinde A.B.’nin yer almadığını, buna rağmen A.B.’nin okula gelerek zorla derse girmeye çalıştığını ve resmi onay ile gelen 123 uygulama öğrencisi ile herhangi bir sorun yaşanmadan eğitim öğretime devam edildiğini belirtmiştir.

5. Muhatabın yazılı görüşüne karşı sunmuş olduğu yazılı görüşte başvuran özetle:

a. Müdür Başyardımcısı M.K.’nin ilk gün diğer dört formasyon öğrencisinin de bulunduğu toplantıda kendisine sakallı olarak derse girmesinin yasak olduğunu belirttiğini ve konuya ilişkin mevzuatı kendisine göstermeyi teklif ettiğini, ancak uzun süre aramasına rağmen konuya ilişkin bir düzenleme bulamadığını, geçen bu sürede Uygulama Öğretmeni Z.K.’nın diğer uygulama öğrencileri ile toplantı yaptığını ve ders günlerini belirlediğini, kendisi müdür yardımcısının odasında yanına gelerek her gün Isparta’dan Antalya’ya geldiği için derse katılacağı günü kendisine bıraktığını bildirdiğini, beş uygulama öğrencisi olduklarını, ancak ikili ve üçlü iki grup şeklinde ayrılmasının mümkün olduğunu, bu sebeple gruplardan birini seçerek derse gittiğini, kaldı ki ders programını belirleme görevinin öğrencilerde değil Üniversite, İl Milli Eğitim Müdürlüğü ve uygulama öğretmenin sorumluluğunda olduğunu, bu kapsamda ders planına uygun davranmama şeklindeki iddianın sakallı olması sebebiyle kendisine uygulanan ayrımcılığı gizleme çabasından ibaret olduğunu, zira muhatap görüşlerinde sakal konusundan hiç bahsedilmediğini,

b. Derse girmek için gittiği gün Z.K. ve diğer iki uygulama öğrencisi ile birlikte öğretmenler odasında bir toplantı yaptıklarını, bu sırada derse girmesi açısından herhangi bir sorun yaşanmadığını, Z.K.’nın müdür yardımcısının odasına sakal konusunu sormak için gittiğini ve yarım saat gelmediğini, sonrasında ise sakalıyla derse girmesi ile ilgili sorun yaşandığını, derse girmek yerine Müdürün yanına götürüldüğünü ve Müdürün kendisine sakallı olarak derse giremeyeceğini ve o günkü dersini iptal ettiğini bildirdiğini,

c. Uygulama Öğretmeni Z.K.’ya ve Müdür E.E.’ye hakaret ettiği yönündeki iddiaların gerçeği yansıtmadığını, kaldı ki dosyada yer alan tutanağın altında birçok kişinin imzası bulunmasına rağmen odada sadece E.E.’in ve Z.K.’nın bulunduğunu, bu sebeple tutanağın usulsüz olduğunu, söz konusu görüşmede E.E.’nin kendisine İl Milli Eğitim Müdür Yardımcısı ile sakal konusunda görüşüğünü belirttiğini, İl Milli Eğitim Müdür Yardımcısı tarafından kendisinin de öğrenci olduğu, öğrencilerinin de diğer öğrenciler gibi sakal ile derse girme hakkı olmadığı yönündeki görüşünün kendisine bildirildiğini ve konuşma esnasında Müdürün kendisine hakaret ettiğini,

ç. Muhatap cevaplarında 12/3/2024 tarihli uygulama öğrencilerini içeren listede adının bulunmadığının belirtildiğini ancak bu listenin başvuru konusu olaylar gerçekleştikten sonra hazırlanan bir liste olduğunu, kaldı ki söz konusu listeden adının çıkarılmasının da E.E.’nin baskıları sonucu gerçekleştiğini,

d. Kendisinin zorla derse girdiği yönündeki iddiaların ise gerçeği yansıtmadığını, tamamen yasal olarak derse girdiğini, ders vermeye uygun bir ortam olmadığını fark etmesi üzerine kendi isteği ile sınıfı terk ettiğini ve okul polisinin önünü kesmesinin de ayrı bir hak ihlali olduğunu belirtmiştir.

III. İLGİLİ MEVZUAT

6. Anayasa’nın “*Kanun önünde eşitlik*” başlıklı 10’uncu maddesi şöyledir:

“Herkes dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.

Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar.”

7. Anayasa’nın “*Din ve Vicdan Hürriyeti*” başlıklı 24’üncü maddesi şöyledir:

“Herkes, vicdan, dini inanç ve kanaat hürriyetine sahiptir.

14 üncü madde hükümlerine aykırı olmamak şartıyla ibadet, dini ayin ve törenler serbesttir.

Kimse, ibadete, dini ayin ve törenlere katılmaya, dini inanç ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz; dini inanç ve kanaatlerinden dolayı kınanamaz ve suçlanamaz.

Din ve ahlak eğitim ve öğretimi Devletin gözetim ve denetimi altında yapılır. Din kültürü ve ahlak öğretimi ilk ve ortaöğretim kurumlarında okutulan zorunlu dersler arasında yer alır. Bunun dışındaki din eğitim ve öğretimi ancak, kişilerin kendi isteğine, küçüklerin de kanuni temsilcisinin talebine bağlıdır.

Kimse, Devletin sosyal, ekonomik, siyasi veya hukuki temel düzenini kısmen de olsa, din kurallarına dayandırma veya siyasi veya kişisel çıkar yahut nüfuz sağlama amacıyla her ne suretle olursa olsun dini veya din duygularını yahut dince kutsal sayılan şeyleri istismar edemez ve kötüye kullanamaz.”

8. Anayasa’nın “*Eğitim ve öğrenim hakkı ve ödevi*” başlıklı 42’nci maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz.

Öğrenim hakkının kapsamı kanunla tespit edilir ve düzenlenir.

(...)”

9. 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu’nun “*Tanımlar*” başlıklı 2’nci maddesinin (d) bendine göre doğrudan ayrımcılık, “*Bir gerçek veya tüzel kişinin, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden karşılaştırılabilir durumdakilere kıyasla eşit şekilde yararlanmasını bu Kanunda sayılan ayrımcılık temellerine dayanılarak engelleyen veya zorlaştıran her türlü farklı muameleyi*” ifade etmektedir.

10. Mezkûr Kanun’un “*Eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı*” başlıklı 3’üncü maddesi şöyledir:

“(1) Herkes, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada eşittir.

(2) Bu Kanun kapsamında cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hâl, sağlık durumu, engellilik ve yaş temellerine dayalı ayrımcılık yasaktır.

(3) Ayrımcılık yasağının ihlali hâlinde, konuya ilişkin görev ve yetkisi bulunan kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ihlalin sona erdirilmesi, sonuçlarının giderilmesi, tekrarlanmasının önlenmesi, adli ve idari yoldan takibinin sağlanması amacıyla gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür.

(4) Ayrımcılık yasağı bakımından sorumluluk altında olan gerçek ve özel hukuk tüzel kişileri, yetki alanları içerisinde bulunan konular bakımından ayrımcılığın tespiti, ortadan kaldırılması ve eşitliğin sağlanması için gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür.”

11. Mezkûr Kanun’un “Ayrımcılık türleri” başlıklı 4’üncü maddesinin birinci fıkrasında sayılan ayrımcılık türleri şöyledir: “a) Ayrı tutma b) Ayrımcılık talimatı verme ve bu talimatları uygulama c) Çoklu ayrımcılık ç) Doğrudan ayrımcılık d) Dolaylı ayrımcılık e) İşyerinde yıldırma f) Makul düzenleme yapmama g) Taciz ğ) Varsayılan temele dayalı ayrımcılık.”

12. Mezkûr Kanun’un “Ayrımcılık yasağının kapsamı” başlıklı 5’inci maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“(1) Eğitim ve öğretim, yargı, kolluk, sağlık, ulaşım, iletişim, sosyal güvenlik, sosyal hizmetler, sosyal yardım, spor, konaklama, kültür, turizm ve benzeri hizmetleri sunan kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, gerçek kişiler ve özel hukuk tüzel kişileri, yürüttükleri faaliyetler bakımından bu hizmetlerden yararlanmakta olan veya yararlanmak üzere başvurmuş olan ya da bu hizmetler hakkında bilgi almak isteyen kişi aleyhine ayrımcılık yapamaz. Bu hüküm kamuya açık hizmetlerin sunulduğu alanlar ve binalara erişimi de kapsar.”

13. Mezkûr Kanun’un 9’uncu maddesinin birinci fıkrasının (g) bendinde, Kurumun, “ayrımcılık yasağı ihlallerini resen veya başvuru üzerine incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek” görevini haiz olduğu belirtilmiştir.

14. Mezkûr Kanun’un “İspat Yükü” başlıklı 21’inci maddesi şöyledir:

“Münhasıran ayrımcılık yasağının ihlali iddiasıyla Kuruma yapılan başvurularda, başvuranın iddiasının gerçekliğine ilişkin kuvvetli emarelerin ve karine oluşturan olguların varlığını ortaya koyması hâlinde, karşı tarafın ayrımcılık yasağını ve eşit muamele ilkesini ihlal etmediğini ispat etmesi gerekir.”

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

15. 6701 sayılı Kanun’un “Başvurular” başlıklı 17’nci maddesinin birinci fıkrası, “Ayrımcılık yasağı ihlalinin zarar gördüğü iddiasında bulunan her gerçek ve tüzel kişi Kuruma başvurabilir.” hükmünü haizdir. Başvuranın dilekçesinden, 6701 sayılı Kanun’un 3’üncü maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen ayrımcılık temellerinden din ve inanç temeli ile bağlantılı olarak ayrımcılığa

maruz kaldığı iddiasında bulunduğu anlaşılmaktadır.

16. Mezkûr Kanun'un aynı maddesinin ikinci fıkrasında; *"İlgililer, Kuruma başvurmadan önce bu Kanuna aykırı olduğunu iddia ettikleri uygulamanın düzeltilmesini ilgili taraftan talep eder. Bu taleplerin reddedilmesi veya otuz gün içerisinde cevap verilmemesi hâlinde Kuruma başvuru yapılabilir. Ancak Kurum, telafisi güç veya imkânsız zararların doğması ihtimali bulunan hâllerde, bu şartı aramadan başvuruları kabul edebilir."* hükmü yer almaktadır. Somut dosya kapsamında başvuranın ayrımcılık yasağının ihlali niteliğinde olduğunu iddia ettiği uygulamanın düzeltilmesi için 4/3/2024 tarihinde Antalya İl Milli Eğitim Müdürlüğüne bir dilekçe sunduğu görülmüştür. Dolayısıyla başvuranın 6701 sayılı Kanun'un 17'nci maddesinin ikinci fıkrasında aranan ilgili tarafa başvuru şartını yerine getirdiği değerlendirilmektedir. Yapılan inceleme neticesinde başvurunun esastan incelenebilecek bir başvuru olduğu kanaatine varılmıştır.

17. Eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı, insan haklarına ilişkin uluslararası sözleşmelerin ayrılmaz bir parçası olduğu gibi uluslararası hukukun en üstünde yer alan temel hukuk normu olarak da kabul edilmektedir [Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK), B. No: 2019/3404, K. No: 2020/26, 11/2/2020, para. 38]. Ayrımcılık yasağı, Birleşmiş Milletler Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi'nin (MSHS) 2'nci maddesinde *"Herkes yasalar önünde eşittir ve hiçbir ayrım gözetilmeksizin yasalarca eşit derecede korunur. Bu bakımdan yasalar her türlü ayrımı yasaklayacak ve ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal veya başka fikir ulusal ya da toplumsal köken, mülkiyet, doğum veya diğer statüler gibi her bağlamda ayrımcılığa eşit ve etkili korumayı temin edecektir."* şeklinde yer almaktadır. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) 14'üncü maddesinde ise *"Bu Sözleşme'de tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasal veya diğer kanaatler, ulusal veya sosyal köken, ulusal bir azınlığa mensupluk, servet, doğum veya herhangi başka bir durum bakımından hiçbir ayrımcılık yapılmadan güvence altına alınır."* düzenlemesi yer almaktadır.

18. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarında ayrımcılık; objektif ve makul bir neden olmaksızın, aynı durumdaki kişilere farklı muamelede bulunmak şeklinde tanımlanmıştır (AİHM, *Willis/Birleşik Krallık*, B. No: 36042/97, 11/6/2002, para. 48; AİHM, *Okpisz/Almanya*, B. No: 59140/00, 25/10/2005, para. 33). AİHM'e göre, farklı muamele, nesnel ve makul bir gerekçeye sahip değilse yani meşru bir amaç gütmüyorsa veya muamele kapsamında kullanılan araçlar ile gerçekleştirilmek istenen amaç arasında makul bir orantılılık ilişkisi bulunmuyorsa ayrımcı bir nitelik kazanmaktadır (AİHM, *Mazurek/Fransa*, B. No: 34406/97, 1/5/2020, para. 48).

19. Anayasa Mahkemesine (AYM) göre, Anayasa'nın 10'uncu maddesinde düzenlenen eşitlik ilkesi Anayasa'da güvence altına alınan hak ve özgürlüklerden yararlanılırken nesnel ve haklı bir neden olmaksızın aynı veya benzer durumda bulunan kişilere farklı muamelede bulunulmasını yasaklamaktadır. Nesnel ve makul bir şekilde haklılaştırılamayan, diğer bir ifadeyle meşru bir amaca dayanmayan ya da seçilen araç ile hedeflenen amaç arasında makul bir orantılılık ilişkisi bulunmayan farklı muameleler Anayasa'nın 10'uncu maddesinin amaçları bağlamında ayrımcı karakterli olarak kabul edilir (AYM, *Nuriye Arpa*, B. No: 2018/18505, 16/6/2021, para. 58).

20. Somut olayda başvuran, Akdeniz Üniversitesi Rus Dili ve Edebiyatı Bölümünde öğrenci

olduğunu, gördüğü eğitim kapsamında öğretmenlik yapabilmesi için formasyon eğitimi almak üzere ... MTAL'de uygulama öğrencisi olarak görevlendirildiğini, bu kapsamda dört uygulama öğrencisi arkadaşı ile beraber görevlendirildikleri okula gittiklerini, Uygulama Öğretmeni Z.K. ile tanışarak eğitimin sürdürülebilmesi için bir WhatsApp grubu kurduklarını, Uygulama Öğretmeni ile yapılan görüşmeler sonrasında belirlenen planlamalar doğrultusunda derse girmek için geldiği gün kendisinin sakallı olması sebebiyle derse alınmadığını, Müdür Yardımcısı tarafından uzun bir süre odasında tutularak sakallı olarak derse giremeyeceğine ilişkin mevzuatın bulunmaya çalışıldığını ancak buna dair bir düzenlemenin kendisine gösterilemediğini, daha sonra Müdür tarafından da kendisine sakallı olarak derse giremeyeceğinin belirtildiğini ancak kendisinin yasal hakkını kullanarak derse girdiğini, ders vermeye uygun bir ortam olmadığına kanaat getirmesi üzerine ise dersten çıktığını ifade etmekte ve kendisine uygulanan muamelenin din ve inanç temelinde ayrımcı bir muamele olduğunu iddia etmektedir. Bu çerçevede öncelikle din ve inanç özgürlüğüne ilişkin genel ilkelerin ortaya koyulması gerekmektedir.

21. MSHS'nin 18'inci maddesi *"Herkes düşünce, vicdan ve din özgürlüğüne sahip olacaktır. Bu hak, herkesin istediği dine ya da inanca sahip olması ya da bunları benimsemesi özgürlüğünü ve herkesin aleni veya özel olarak bireysel ya da başkaları ile birlikte toplu olarak, kendi din ya da inancını ibadet, icra, bunun icaplarını yerine getirme ya da öğretme bakımından ortaya koyma özgürlüğünü de içerir. Hiç kimse, kendi seçtiği bir din ya da inanca sahip olma ya da bunu benimseme özgürlüğünü zedeleyecek bir baskıya maruz bırakılamaz. Bir kimsenin kendi dinini veya inançlarını ortaya koyma özgürlüğüne ancak yasalarla belirlenen ve kamu güvenliğini, düzenini, sağlığını, ahlakını ya da başkalarının temel hak ve özgürlüklerini korumak için gerekli kısıtlamalar getirilebilir."* düzenlemesini haizdir.

22. Din ve vicdan özgürlüğünün içsel (forum internum) ve dışsal (forum externum) iki boyutu bulunmakta olup içsel boyutu bireylerin düşünce, vicdan ve dini inanç özgürlüğüne sahip olmalarını, din veya inanç değiştirme özgürlüğünü ve inanmamayı kapsamaktadır. Dışsal boyutu ise kişinin dinini, inancını ve düşüncesini dışa vurmasını, alenî veya özel olarak bireysel ya da başkaları ile birlikte toplu olarak, kendi din ya da inancını ibadet, icra, bunun icaplarını yerine getirme ya da öğretme bakımından ortaya koyma özgürlüğünü ifade etmektedir. Bu açıdan din özgürlüğü, esas olarak bireyin vicdanı ile ilgili bir husus olmakla birlikte, aynı zamanda, diğer hususların yanı sıra dinini açıklama özgürlüğünü de içerir. Sözcükler ve hareketler ile açığa vurma, dini inançların varlığı ile bağlantılı bir olgudur (AİHM, Kokkinakis/Yunanistan, B. No: 14307/88, 25/5/1993, para.31).

23. İçsel boyutu ile din ve vicdan özgürlüğü mutlak ve sınırlandırılmaz iken dışsal boyutu yani bireyin seçtiği dinini veya inançlarını ortaya koyma özgürlüğü mutlak olmayıp sınırlandırılabilir. AİHS'in 9'uncu maddesine göre de din veya inancını açıklama özgürlüğü, sadece yasayla sınırlanabilmekte ve bu sınırlamanın demokratik bir toplumda kamu güvenliğinin, kamu düzeninin, genel sağlık veya ahlakın ya da başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için gerekli olması aranmaktadır (TİHEK, B. No: 2022/1950, K. No: 2023/776, 5/10/2023, para. 23.). Bu ilkeler göz önüne alındığında kişilerin dini inancı gereği sakal bırakması durumunun, kişilerin seçtiği dini ortaya koyma biçimi olabileceği, bir diğer ifadeyle din ve vicdan özgürlüğünün dışsal boyutu kapsamında yer aldığı değerlendirilmektedir. Bir kişinin hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden karşılaştırılabilir durumdakilere

kıyasla eşit şekilde yararlanmasını din veya inanç nedeniyle engelleyen veya zorlaştıran her türlü farklı muamele din, inanç veya mezhep temellerinde doğrudan ayrımcılık oluşturmaktadır. Bu bağlamda başvuranın iddialarının din ve inanç temelinde doğrudan ayrımcılık teşkil edip etmediği yönünden incelenmesi gerekmektedir.

24. Başvuranın dini ve inancı nedeniyle ayrımcılığa uğradığı iddiasına karşılık muhatap tarafından; başvurana dini ya da inancına yönelik herhangi bir ayrımcı muamele uygulanmadığı, kendisine sakalına ilişkin bir söylemde bulunulmadığı, diğer yandan başvuranın programa uygun olmayan günde derse girmek istemesi üzerine program haricinde bir günde derse girmesinin mümkün olmadığının bildirildiği, kendisinin yine de derse zorla girdiği ve bir ders saati sonunda dersi terk ettiği, ayrıca kendisine uygulama öğrenciliğine ilişkin mevzuatın hatırlatıldığı hususları belirtilmiştir. İlgili mevzuat incelendiğinde Milli Eğitim Bakanlığı tarafından öğretmenlik uygulamasının iyileştirilmesine yönelik olarak kurumlar arasında etkin koordinasyon sağlamak, planlama, uygulama ve değerlendirmede belirlenen ilkeler çerçevesinde ulusal düzeyde standartlar oluşturmak, öğretmen yetiştiren kurumlar ile uygulama kurumları arasındaki iş birliğini geliştirerek taraflar arasındaki bilgi ve deneyim alışverişini artırmak, öğretmen yetiştiren kurumlarla uygulama kurumları arasında eğitim ve öğretim sürecindeki etkileşimi en üst düzeye çıkarmak, teorinin uygulamaya, uygulamanın teoriye aktarılmasında yaşanabilecek olumsuzlukları gidermek, deneyim sahibi ve üstün nitelikli öğretmenlerin yetiştirilmesini sağlamak amacıyla Öğretmen Adaylarının Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Eğitim Öğretim Kurumlarında Yapacakları Öğretmenlik Uygulamasına İlişkin Yönerge'nin kabul edildiği görülmektedir. Yönerge'nin "*Öğretmen Yetiştirme Çalışma Gurubunun görev, yetki ve sorumlulukları*" başlıklı 6'ncı maddesinin on birinci fıkrasında uygulama öğrencisinin görev ve sorumlulukları düzenleme altına alınmıştır. Buna göre uygulama öğrencisi, eğitim kurumunda bulunduğu süre içerisinde öğretmenlerin tabii olduğu tüm kurallara uymak zorunda olup öğretmenlik uygulamalarının gereklerini yerine getirmek için uygulama öğretim elemanı, uygulama öğretmeni ve diğer uygulama öğrencileri ile iş birliği içinde planlı bir şekilde çalışmalıdır. Bu bağlamda başvuran dahil tüm uygulama öğrencilerinden danışman öğretmen ile yapılan planlamaya uygun hareket etmeleri beklenmektedir.

25. Somut olayda başvuran derse alınmamasına ilişkin muamelenin sakalı dolayısıyla dine dayalı ayrımcı bir muamele olarak gerçekleştirildiğini iddia etmekte ise de muhatap, bu durumun başvuranın planlanan ders gününden başka bir gün derse gelmesi sebebiyle gerçekleştiğini belirtmektedir. Başvuran bu iddiasına kanıt olarak formasyon eğitimi kapsamında ... MTAL'de görevlendirildiği ve akabinde derse katılmak için okula gittiği süreçte yaşanan olayları ve bu olaylar kapsamında Müdür, Müdür Yardımcısı ve Uygulama Öğretmeni ile arasında geçen diyalogları ileri sürmektedir. Başvuran kendisinin sakallı olduğu için derse alınmadığı hususunun kendisine açık bir şekilde söylendiği, Müdür Yardımcısının kendisine bu hususu kanıtlar bir mevzuat sunmak için dakikalarca kendisini odasında tuttuğu ancak buna dair bir düzenleme bulamadığı, Müdürün İl Milli Eğitim Müdür Yardımcısı ile de görüştüğünü belirterek sakallı olarak derse giremeyeceğini söylediği, İl Milli Eğitim Müdürlüğüne giderek yaptığı görüşmede İl Milli Eğitim Müdür Yardımcısının kendisine dersin ona özel olarak iptal edildiği ve derse katılamayacağını bildirdiği hususlarını ileri sürmüştür. Yukarıda bahsi geçen hususlar kapsamında başvuranın planlanan ders programına aykırı bir günde derse gelmesi gerekçe gösterilerek okul yönetimi tarafından derse girmesinin

engellenmeye çalışıldığı ancak yine de derse katılım sağladığı, sonrasında ise başvuranın kendi isteğiyle dersi terk ettiği anlaşılmaktadır. Bununla birlikte dosyada başvuranın yapılan planlama dahilinde kendisi için belirlenen günde derse alınmadığına ilişkin bir bilgi ve belge de yer almamaktadır.

26. Ayrımcılık yasağının ihlal edildiğinin kanıtlanması; ayrımcılık, kendini açık ve kolayca tespit edilebilen bir şekilde göstermediğinden oldukça güçtür. AİHM bu açıdan “makul şüphe bırakmayacak” bir kanıt standardı kabul etmiştir. Mahkemeye göre kanıtlama yeterince güçlü, açık ve birbiriyle uyumlu çıkarsamalardan ya da yeterince çürütülememiş maddi olgulardan oluşabilecektir (AİHM, *Nachova ve Diğerleri/Bulgaristan*, B. No: 43577/98 - 43579/98, 6/7/2005, para. 147). AYM’ye göre ayrımcılık iddiasının ciddiye alınabilmesi için başvuranın, kendisiyle benzer durumdaki başka kişilere yapılan muamele ile kendisine yapılan muamele arasında bir farklılığın bulunduğunu ve bu farklılığın meşru bir amaç olmaksızın ırk, renk, cinsiyet, din, dil vb. ayrımcı bir nedene dayandığını makul delillerle ortaya koyması gerekmektedir (AYM, *Devrim Evin*, B. No: 2013/2069, 20/2/2014, para. 34).

27. Bu bağlamda başvurana yönelik söz konusu farklı muamelenin başvuranın dini ya da inancı gereği sakal bırakması nedeniyle gerçekleştirildiğinin ve bu durumun ayrımcılık yasağının ihlali niteliğinde olduğunun tespit edilebilmesi belirli şartların sağlanmasına bağlıdır. Bu bağlamda yukarıda da yer verilen AİHM ve AYM içtihatlarına göre başvuranın; kendisi ile aynı durumda olan kişilere göre farklı bir muamele yapıldığını ve bu muamelenin meşru bir gerekçe olmaksızın dini sebeplere dayandığını makul delillerle ortaya koyması gerekmektedir.

28. Başvuran Kurumumuza yapmış olduğu başvuruda, sakalını dini gerekçelerle uzattığı bilgisini muhataplara ilettiğini belirtmektedir. Başvuran her ne kadar 29/2/2024 tarihinde Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezi (CİMER) üzerinden yapmış olduğu başvurusunda sakalını dini gerekçelerle bıraktığına dair bir ibare kullanmışsa da dosya içeriğinde uyuşmazlık konusu olay esnasında sakalını dini inancı sebebiyle bıraktığını doğrudan muhataplara ilettiğine dair herhangi bir delil veya emare bulunmamaktadır. Nitekim başvuranın dosyada yer verdiği ve muhataplar ile arasında geçtiğini belirttiği diyaloglarda, söz konusu muamelenin din ve inanç temelinde bir saikle yapıldığına dair herhangi bir emare bulunmamaktadır. Muhatap tarafından sunulan görüş yazılarında başvurana dini ya da inancı dolayısıyla bir muamele gerçekleştirilmediği, somut uyuşmazlık konusu olayın başvuranın ders programına uygun olarak gelmemesi üzerine yaşandığı, bununla birlikte olay esnasında kendisine Yönerge kapsamında uyması gereken kuralların anlatıldığı hususları belirtilmiştir. Yine başvuran, Antalya İl Milli Eğitim Müdür Yardımcısı tarafından dersin kendisine özel olarak iptal edildiği bilgisini bildirildiğini belirtmişse de başvuranın bu iddiasının da somut delillerle desteklenemediği değerlendirilmiştir.

29. Dosyada yer alan bilgi ve belgeler incelendiğinde, yaşanan olaylar sonrasında Z.K.’nın uygulama öğrencisi kabul etmeyeceğini WhatsApp grubu aracılığıyla başvurana ve diğer dört öğrenciye bildirdiği, bunun ardından başvuranın ... MTAL’de yapılan görevlendirmesinin sona erdirildiği ve Antalya’nın Serik ilçesinde bir okulda görevlendirildiği görülmüştür. Muhatap başvuranın ... MTAL’e yapılan görevlendirmesinin sona erdirilmesinin yaşanan olaylar sonrasında okul yönetimi ve öğretmenleri ile başvuran arasında bir ilişkinin yürütülemeyeceği gerekçesine dayandığını belirtmiştir. Nitekim okul polisi dahil 5 kişi tarafından tutulan 28/2/2024 tarihli tutanak dahil olmak üzere dosyada yer alan belgeler ile tarafların beyanları bir bütün olarak incelendiğinde taraflar arasında okul düzeni ve

disiplinine aykırı olaylar yaşandığı görülmüştür. Bu kapsamda muhatap Kurumun taraflar arasındaki güvenin sarsıldığı ve başvuranın aynı okulda formasyon eğitime devam etmesi durumunda çeşitli sorunlar yaşanacağı şeklindeki gerekçelerinin makul olduğu değerlendirilmektedir. Dolayısıyla söz konusu okul değişimi işleminin din ve inanç temelinde ayrımcı bir muamele kapsamında değil taraflar arasında yaşanan olaylardan kaynaklı gerçekleştirildiği kanaati hasıl olmuştur. Öte yandan, Akdeniz Üniversitesi tarafından dosyaya sunulan bilgi ve belgelerden başvuranın bir mağduriyeti yaşamaması adına özel öğrenci statüsü ile Rusça öğretmeni bulunan en uygun yerde uygulama öğrencisi olarak görevlendirildiği anlaşılmaktadır.

30. Somut olayda, başvuran tarafından muhatap Kurumun kensisine din ve inanç temelinde farklı muamele uyguladığına ilişkin herhangi somut bir delil sunulmadığı anlaşılmıştır. 6701 sayılı Kanun'un 21'inci maddesinde yer verilen ispat yükü ile ilgili olarak başvuranın iddiasının gerçekliğine ilişkin kuvvetli emareleri ve karine oluşturan olguların varlığını ortaya koyması beklenmektedir. Bu emare ve karine oluşturan olguların başvuran tarafından ortaya koyulması halinde ispat yükü yer değiştirecek ve muhatap tarafın ispat yüküne katlanması gerekecektir. Ancak mevcut olayda başvuran, soyut iddiaların ötesine geçen ve ispat yükünü ters çevirmeye imkan verecek bir karine veya emare sunamamış olduğundan; din ve inanç temeline dayanılarak eşit muamele ilkesi ile ayrımcılık yasağının ihlal edilmediği kanaati hasıl olmuştur.

V. KARAR

A. Başvuruda AYRIMCILIK YASAĞININ İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

B. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

C. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine

başvurulabileceğine,

11/2/2025 tarihinde Muhammet Ecevit CARTİ'nin karşı oyu ile OY ÇOKLUĞUYLA karar verildi.

e-imzalıdır

Prof. Dr. Muharrem KILIÇ
Başkan

e-imzalıdır

Av. Alişan TİRYAKİ
II. Başkan

e-imzalıdır

Dr. Burhan ERKUŞ
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Dilek ERTÜRK
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

İsmail AYAZ
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Mehmet Emin GENÇ
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Ünal SADE
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Muhammet Ecevit CARTİ
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Yunus Emre KARAOSMANOĞLU
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Saffet BALIN
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Av. Zennure BER
Kurul Üyesi

Ek: 2025/74 A.B. Kurul Kararı Muhammet Ecevit CARTİ Karşı Oyu (1 Sayfa)

06.03.2025

KARŞI OY GEREKÇESİ

Karar Adı : A.B.
Karar Numarası : 2025/74

İnceleme esnasında karara esas teşkil edecek birçok bilgi ve belgeye başvurulmasına rağmen olaya dair doğrudan vukufiyeti bulunan olay tanığı öğrenciler ile okulda görevli müdür yardımcısının ifadelerine başvurulmadığı; hazırlanan kararda da bu yönde bir açıklamanın yer almadığı görülmüştür.

Dosyanın tekemmülü ve maddi gerçeğin ortaya çıkarılması açısından büyük önem arz eden söz konusu şahıs ifadelerine başvurulmamış olması incelemenin bu yönüyle eksik kalmasına sebebiyet verdiğinden sayın çoğunluğun görüşüne iştirak edilememiştir.

e-imzalıdır

Muhammet Ecevit CARTİ
Kurul Üyesi

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu :